

MODALITA VOLNÍ (VOLUNTATIVNÍ) VE STAROSLOVĚNŠTINĚ

1. kopula ve 3. os. sg. + dat. subjektu + inf nebo dano jestь + dat. + inf.

- př.: *měně li jestь isprovědati grěchy svoje* = já se mám zprovídat ze svých hříchů (mně jest se zprovídat)
- ve fci kopuly i slovesa: *(pri)kľučiti se, (pri-)/(sь-)lučiti se* - „stát se, přihodit se“
např.: *ašte mi se kľučiti sь tobojq umřeti, ne otьvrьgq se tebe* = bychť pak měl také s tebou umřít, nezapřím tebe (BibIKral)

2. iměti + inf.

- např. *jeliko vrěmę sь sobojq imqtь ženicha, ne imqtь postiti se* = pokud mají s sebou ženicha, nemohou se postít

3. mošti + inf. ; dlъžьni byti + inf.

- např. *kopati ne mogq* = nemohu kopat
- *ježe dlъžьni bęchomъ sьtvoriti, sьtvorichomъ* = co jsme měli udělat, udělali jsme

4. kopula v 3. os. sg. + dat. + inf. + funkční predikativum

- a) slova s významem nouze, donucení, násilí
predikativa: *nqžda/mužda, nqđьmi, nqždq + iměti*
- *nqžda jemu bęaše iti vьnъ* = musel (bylo mu nutno) jít ven
- *imamъ nqždq iziti i viděti je (selo)* = musím (mám nutnost) vyjít a vidět ji (usedlost)
- b) slova s významem lehkosti, snadnosti - od základů **lbg- a lět-*
predikativum *lъdzě/ lъzě a lětъ, lětъjq*
něstь mi lъdzě inamo iti = nemohu jít jinam
- c) slova s významem (ne)chtění - od základu *vol-/ vel-*:
predikativum *nevoľa/ nevolě*
- *nevolě bo jestь priti skamъdalomъ* = (nutně) musí přijít pohoršení
- d) slova s významem potřeby - od základu **terb-*:
predikativa *trěbě, potreбьno, potreбьně, potreба*, adverbium *trěbě + iměti*
- *něstь že mi potreба glagolati o nemъ* = nemusím o něm mluvit (není mi zapotřebí)
- e) slova s významem vhodnosti, přizpůsobení - od základu *dob-*:
predikativa: *podobьno, podoba, udobь, dobro, dobrěje*
- *pride že dьnъ oprěsnьkъ, vъ nъže podobьno bě žrьti paschq* = přišel den přesnic, v němž se měl obětovat beránek
- f) slova s původním významem správného umístění v prostoru - od základu *sta-/ stoj-* (= poloha nebo pohyb v prostoru):
predikativum *dostoino*
predikativa od základu *prav-* (= pův. „přímý“), např. adj. *pravьdьnъ*
- g) slova s původním významem správného umístění v čase- od základu *god-* a **ver(t)-*:
godъ, ugodьno, blagovrěmenьno
- h) emocionální nebo morální hodnocení děje:
lěpo, blago, uňe(je), dobro, dobrěje, udobь, udoběje
pro negat. hodnocení *běđьno, běda goře, strachъ, vъsuje, lichо*

- např.: *лѣпо jestь razuměti o semь* = je nutno, mělo by se, sluší se, patří se náleží se tomu rozumět

5. verbální transpozice předchozího: neosobní sloveso + dat. + inf.

- transformace **e)** *podobajetь*:

př.: *ne podobaaše li i tebě pomilovati klevrěta svojego* = zdali ses i ty neměl slitovat nad svým druhem?

- transformace **f)** *dostoitь, přědъležitь a pridetь*

př.: *ne dostoitь tebě vьzěti odra tvojego* = neměl bys vzít své lože

př.: *po istině čuditi mi se pridetь* = vpravdě se musím divit

nevyhraněná modalita ve stsl.

-př.: *ть мьнѣ zapovědь dastь, čьto rekq* = ten mi dal příkázání, co mám říci (doslova „co řeknu“)